

SOÇİ ZİRVESİ: BARIŞ ANLAŞMASI ARAYIŞINDA YENİ DURAK

Gözde KILIÇ YAŞIN

Analiz No : 2022 / 26

02.11.2022

Karabağ için 2020de verilen savaşın buradaki statü sorununu tamamen çözmesi, yeni bir düzen getirmesi ve bölge istikrarını da sağlaması beklenirdi. 2020 öncesinde sorun toprak değil, statüdür algısı yaratılmak isteniyordu; bugün toprak büyük ölçüde sorun olmaktan çıkıp, statü meselesi ise görüşmelerden dışlanınca ulaşılabilecek nokta yeni düzenin aşama aşama kabullenilmesi olmalıydı. Genellikle savaşların, özellikle de işgale uğradığı bilinen bir yerde işgale son veren devletin yeniden egemenliğini sağlamasıyla sorunun çözüldüğü varsayılır. Ancak Karabağda bu varsayım henüz gerçekleşmedi. Son silah da susup barış görüşmeleri başlayacak olduğunda, sandalyesini alan masaya yerleşti. Hatta farklı masalar kuruldu ve bir diğeri etkisiz kılınmaya çalışıldı.

Bu çerçevede, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putinin 31 Ekim 2022de Rusyanın Soçi kentinde, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ve Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyanla önce ikili görüşmeler ve sonra üçlü toplantı gerçekleştirmesi, Rusyanın sürecin parçası olduğunun altının çizilmesidir. Nitekim açıklamasında Putin, Pragdaki toplantıya da atıfta bulunarak Avrupalı ortaklarının Rusyayı tüm oluşumlardan dışlamak istediğini ancak burada Rusyanın dışlanmasının imkânsız olduğunu belirtmiştir.[1]

Soçi Bildirisi

Soçi görüşmesinde açıklanan ortak bildiride "Bölgede sürdürülebilir ve uzun vadeli barışın sağlanması için Azerbaycan ile Ermenistan arasında bir barış anlaşmasının imzalanmasına yönelik aktif hazırlığın önemi" vurgulanmıştır ancak bir barış anlaşmasına bir önceki günden daha yakın olunmadığı da anlaşılmaktadır. Nitekim Putin, henüz bir barış anlaşması olmadığını ancak müzakerelerin ve istişarelerin devam edeceği konusunda tarafların anlaşmalarını söylemiştir. Uzlaşılabilen hususlar konusunda ise bilgi vermemiş, iki taraf için de hassas olan hususları açıklamamayı tercih ettiğini belirtmiştir.[2] Belki de

bu sebeple ulaşım hatları konusunda bir açıklama yapılmamıştır. Halbuki Putin, Soçi görüşmesi öncesinde ulaşım yollarının önündeki engelleri kaldırma hedefinden de bahsetmişti.[3]

Bildiride, Rus barış gücünün, bölgede güvenliğinin sağlanmasına katkısı ve bölgedeki durumu istikrara kavuşturma çabalarının önemi kaydedilmiş, tarafların Azerbaycan-Ermenistan ilişkilerinin kapsamlı şekilde normalleştirilmesi, Güney Kafkasyanın barış, istikrar, güvenlik ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmasının sağlanması amacıyla 9 Kasım 2020, 11 Ocak ve 26 Kasım 2021 tarihli üçlü bildirilere sıkı sıkıya bağlı kalma taahhütlerinin yinelenildiği ve güç kullanmaktan veya güç kullanma tehdidinden kaçınma, sorunları Birleşmiş Milletler Tüzüğü ile 1991 tarihli Almatı deklarasyonuna uygun olarak egemenlik, toprak bütünlüğü ve sınırların dokunulmazlığının karşılıklı tanınması temelinde çözüme konusunda uzlaşıldığı belirtilmiştir. Rusyanın yardımıyla iki ülkenin dini liderleri, uzmanlar ve halk temsilcileri arasında olumlu bir atmosfer yaratma ve halklar arasında güvenin güçlendirilmesi amacıyla üç ülkenin parlamentoları arasında temaların başlatılmasının önemine de dikkat çekilmiştir.[4]

Putinin toplantı sonrası açıklamalarından Rusyanın da Azerbaycan-Ermenistan sınırının belirlenmesi konusunu öncelikli gördüğü anlaşılmaktadır. Putin, Eski Sovyet ordusunun haritalarının en doğru haritalar olarak kabul edildiğini ve bu temelde ilerlenebileceğini ifade etmiştir.[5] 26 Ekim 2021de yine Soçi kentinde gerçekleştirilen üçlü görüşme neticesinde de Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki sınırların belirlenmesi için komisyon kurulacağı açıklanmıştır.

Brüksel, Prag ve Soçi Zirveleri

Bütüne bakıldığında Çekyanın başkenti Pragda 6 Ekimde Avrupa Konseyi Başkanı Charles Michel ve Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macronun girişimiyle Ermenistan Başbakanı ve Azerbaycan Cumhurbaşkanı ile yapılan görüşme ile Soçi Zirvesinin ortak sonucu: Ermenistan ve Azerbaycanın, BM Şartına ve 1991 Alma-Ata Deklarasyonuna bağlılıklarını teyit etmeleri ve her iki tarafın da birbirinin toprak bütünlüğünü ve egemenliğini tanımasıdır. Toprak bütünlüğü konusu iki açıdan önemlidir, birincisi acilen sınırın belirlenmesi, haritanın çizilmesi gereğini vurgulamaktadır. İkincisi özellikle Alma-Ata Deklarasyonuna yapılan atıf, Ermenistanın, Karabağın Azerbaycanın parçası olduğunu kabul ettiğinin göstergesidir. Ancak yine de sınır çizgisinin belirlenmesi gerekmektedir ki toprak bütünlüğü ifadesi tam karşılığını bulabilsin.

Prag Bildirisi, Ermenistanı. AB gözlem misyonunun Azerbaycan sınırı boyunca konuşlandırılmasını kabul ettiği, Azerbaycanın ise ilgili olduğu ölçüde işbirliği yapmayı kabul ettiği hususunu içermekteydi. AB gözlem misyonu, en fazla iki ay boyunca görev yapacak olan, güven inşa etmeyi ve sınırın çizilmesine katkıda bulunmayı planlayan sivil bir misyondur. Rusya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Maria Zakharova, ABnin sınıra misyon göndermesini, Ermenistan-Azerbaycan ilişkilerinin normalleşmesi ve Rusyanın arabuluculuk çabalarını ortadan kaldırmaya yönelik müdahale girişimi olarak değerlendirmiştir.[6] Soçi Bildirisi, Rus barış gücünün[7] bölgede güvenliğinin sağlanmasına

katkısına atıfta bulunmaktadır. Rusyanın Karabağdaki barış birliklerinin süresini uzatmayı düşündüğü ifade edilmekteydi ancak konu görüşüldüyse dahi Soçi Zirvesinde bu yönde bir uzlaşma bildirimi yapılmamıştır. Yine de Soçi Zirvesi, açık ki Rusyanın barış görüşmelerindeki rolünü koruyacağı, yeri doldurulacak "bir boşluk olmadığı" mesajıdır.

Avrupa Konseyi Başkanı Charles Michel ile Azerbaycan ve Ermenistan liderleri Pragdan önce de dört kez bir araya gelmişti ve 31 Ağustos'taki son görüşmede barış anlaşması konusunda sonuç alabilmek için çalışmaları hızlandırma hususunda mutabakat sağlanmıştı. Burada da yine Azerbaycan-Ermenistan ilişkilerinin, devletlerin karşılıklı egemenliği ve toprak bütünlüğü çerçevesinde geliştirilmesi uzlaşısına varılmıştır.

Bu çerçevede Soçi Zirvesi, barış anlaşması açısından yeni bir aşama oluşturmamış ancak tarafların önceki tutumlarının devam edeceğinin teyit edildiği bir görüşme olmuştur. Rusya ise Azerbaycan-Ermenistan ilişkileri söz konusu olduğunda arabuluculuk girişimlerinden dışlanamayacağını vurgulamış olmuştur. Aynı zamanda Ermenistan-Rusya ilişkilerinin sürdürüldüğü mesajı da herhalde Ermeni kamuoyuna verilmiş olmalıdır.

Ermenistanın Tutumu

Ermenistan, tüm zirvelerde uzlaşma yakın bir tutum sergilese de ulaşım hatlarının açılması ve sınırların belirlenmesi konusunda süreci yavaşlatan, bir yandan da yeni masalar kurulmasını zorlayan/kolaylaştıran, diğer aktörleri de uzlaşmazlığa davet eden taraf görünümündedir. Böylece Azerbaycanın askeri başarısının sonuçlarının yarattığı yeni statükonun kalıcı olmasını engellemeye çalışmaktadır. Statükoyu tartışılır kılabilmek ve sorunu yeni nesillere bırakmak, farklı ihtimalleri canlı tutabilecektir. Bunun için Kafkasyada Rusyayı dengelemek ya da etkisini kırmak isteyen ve açıkça Azerbaycan karşıtı tutum sergileyen ülkelerle işbirliğine yatkın bir duruş sergilemektedir.

ABD ve Fransa, bu konumlanma ile Minsk Grubunu canlandırma ve süreçte etkin var olma girişimindedir. Ermenistan da ABD ve Fransa'nın gündemine yerleşerek Rusyanın sağlayacağı katkıdan fazlasını burada aramaktadır. Aynı zamanda İrani da bir güç kırıcı olarak değerlendirildiği anlaşılmaktadır.

İran ise Azerbaycandan, Türkiyenin bölgedeki etkisinin artmasından ve Azerbaycan-Türkiye işbirliğinin Orta Asya Türk devletleriyle daha büyük bir oluşuma ulaşması ihtimalinden tehdit algılamaktadır. Karabağın Ermenistan tarafından işgali ve ikinci Karabağ Savaşı süresince olduğu gibi Ermenistanın yanında konumlanmaktadır. Bu çerçevede Hindistan da Ermenistan-İran denge arayışının parçası olmaya adaydır. Son dönemde ise Zengezur ulaşım hattını, saldırı sebebi gördüğünü gösteren girişimlerde bulunmuştur. Diğer taraftan Türkiye ve Azerbaycanın Orta Asya Türk devletleriyle ilişkilerini derinleştireceği iddiasıyla Rusyaya da Çine de[8] bir anlamda tehdit uyarısında bulunan makaleler, ilgili ülkeler arasındaki diplomatik ilişkilerin en az 30 yıllık geçmişi bulunmasına rağmen son dönemde gündeme taşınmıştır.

Azerbaycanın Tutumu

Azerbaycan, ilk günden itibaren Karabağ sorununun artık bittiği söylemini kullanmaktadır. Azerbaycan için konu, Ermenistanla diplomatik ilişkilerin kurulması ve normalleşmenin sağlanmasından ibarettir. Aliyev bu hususu Soçi Zirvesi sonrasında da belirtmiştir.[9] Azerbaycanın Nahçıvan bölgesiyle doğrudan yani gümrüksüz ve sınır uygulamasından arı ulaşımını sağlayacak hattın açılması da Azerbaycanın gündemindedir.

Azerbaycan, barış görüşmelerine beş maddeyle gelmişti: Tarafların birbirinin egemenliğini ve toprak bütünlüğünü, sınırlarının dokunulmazlığını ve bağımsızlığını karşılıklı olarak tanıması, tarafların birbirine karşı toprak iddiasında bulunmayacağını taahhüt etmesi, sınır hatlarının belirlenmesi, diplomatik ilişkilerin kurulması, ulaşım ve iletişim hatlarının açılması. Tüm ortak bildirilerde de bu hususlar tekrarlanmıştır.

Karabağda mukim Ermeniler açısından da Aliyevin tutumu çok kesindir. Pragda yaptığı basın açıklamasında Aliyev, Karabağ'da yaşayan Ermeniler bizim vatandaşımızdır. Ermenistan da dahil olmak üzere hiçbir ülke ile onların kaderini veya gelecekteki yaşamlarını tartışmayacağız. Ermeniler, Azerbaycan vatandaşları ile aynı haklara sahip olacaklardır. Her halükârda Azerbaycan toplumuyla bütünleşen hayatlarının şimdiki hayatlarından çok daha iyi olacağından emin olabilirler demıştır. Bu konu, zirvelerde de gündem maddesi olmamıştır.

Bu süreçte, bölgenin jeopolitiği değişirken Azerbaycanı hedef alan hamlelerle ilgili olarak da Azerbaycan resmi medya ve devlet televizyonunda İran'a yönelik sert eleştiriler ilk kez yer almaya başlamış; Aliyev, Dünyanın muhtelif ülkelerinde yaşayan kardeşlerimizin (*□ güvenliği, hakları ve esenlikleri bizim için büyük önem taşımaktadır. Kaderimizce devletimizden ayrılan Azerbaycanlıların * dillerini, ananelerini, medeniyetlerini korumaları, Azerbaycan prensiplerine sadık olmaları ve öz tarihi vatanları ile alakalarını kesmemeleri için elimizden geleni yapacağız[10] açıklamasıyla da bir mesaj vermiştir. Diğer taraftan Aliyevin Cezayirin ev sahipliğinde düzenlenen 31. Arap Birliği Zirvesinde Bağlantısızlar Hareketi'nin mevcut başkanı sıfatıyla yaptığı konuşmadaki Dünya, Fransanın Cezayirde işlediği katliamları asla unutmamalıdır.[11] ifadesi de dikkat çekmiştir. Azerbaycan basınında yer alan haberlere göre, 1 Kasım'da Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Devlet Güvenlik Servisinin lağvedilerek güvenlik servisinin doğrudan Bakü'deki merkezi yönetime bağlanması da bölgedeki hareketlilikler açısından önemli bir gelişme sayılabilir.

Dolayısıyla Azerbaycan savaş sahasındaki zaferini henüz kalıcı, sürdürülebilir bir barış anlaşmasıyla taçlandıramamış olabilir ve üçüncü ülkeler kendi çıkarları ölçüsünde müdahil olup süreci yavaşlatmış da olabilir, Ermenistandaki toprakları geri almanın mümkün olduğuna inanan muhalefet ya da eski statükoya dönülebilirse Karabağdaki illegal yönetimin tanınmasını mümkün gören Ermeni Diasporası Paşinyanı durdurmaya çalışıyor olabilir ancak Azerbaycan tüm zirvelerde kendi belirlediği gündemle yer almayı başarmıştır. Rusya arabuluculuğunda ya da AB arabuluculuğunda veya şimdi olduğu gibi birbirine paralel ilerleyen görüşmelerde, diplomatik mücadelesini, Ermenistanla normalleşme sürecini belirlenen ölçütlerde başlatmak üzere verecektir. Muhtemeldir ki Rus askerlerinin bölgeden çekilmesi de Azerbaycanın beklentisi olacaktır. İranın da Ermenistan ve Gürcistanla birlikte bölgesel işbirliğinin konuşulacağı görüşmelere katılması için diplomatik çabalar sürdürülecektir.

*Resim: <https://tass.com/politics/1530493>

[1] Putin: Europe will not be able to exclude Russia from Yerevan-Baku relations normalization process, 1 Kasım 2022, <https://news.am/eng/news/727880.html>

[2] Putin: No Armenia-Azerbaijan peace treaty yet, 1 Kasım 2022, <https://news.am/eng/news/727878.html>

[3] Putin says Moscow making every effort to normalize relations between Yerevan and Baku, Tass, 28 Ekim 2022, <https://tass.com/world/1529193>

[4] Ruslan Rehimov, Dmitri Chirciu, Ali Cura, Azerbaycan ve Ermenistan güç kullanmaktan kaçınma ve sorunları çözme konusunda anlaştı, AA, 31 Ekim 2022, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/azerbaycan-ve-ermenistan-guc-kullanmaktan-kacinma-ve-sorunlari-cozme-konusunda-anlasti/2725808>

[5] Putin: No Armenia-Azerbaijan peace treaty yet, 1 Kasım 2022, <https://news.am/eng/news/727878.html>

[6] Lillian Avedian, Russia criticizes EU agreement to send observer mission to Armenia-Azerbaijan border, Armenian Weekly, 11 Ekim 2022, <https://armenianweekly.com/2022/10/12/russia-criticizes-eu-agreement-to-send-observer-mission-to-armenia-azerbaijan-border/>

[7] Peacekeepers or border guards? Russian checkpoints on the roads of Armenia, Jam News, 9 Ağustos 2022, <https://jam-news.net/peacekeepers-or-border-guards-russian-checkpoints-on-the-roads-of-armenia/>

[8] Russian Experts On Central Asia Warn: Turkey Has Far-Reaching Plans For The Post-Soviet Space, Including Parts Of Russia, Memri, 26 Ekim 2022, https://www.memri.org/reports/russian-experts-central-asia-warn-turkey-has-far-reaching-plans-post-soviet-space-including#_edn1; Amin E. Aghjeh, Why China Fears the Emerging Turkic Alliance, National Interest, 29 Ekim 2022, <https://nationalinterest.org/blog/buzz/why-china-fears-emerging-turkic-alliance-205615>

[9] Aliyev ve Putin Soçi'de görüştü, İHA, 31 Ekim 2022, <https://www.iha.com.tr/haber-aliyev-ve-putin-socide-gorustu-1115954/>

[10] "On milyonlarla qan qardaşlarımızı dəstəkləyəcəyik" - İlham Əliyev, Azvision, 21 Ekim 2022, <https://azvision.az/news/309662/---on-milyonlarla-qan-qardaslarimizi-destekleyeceyik---ilham-eliyev---.html>

[11] Azərbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev: Dünya, Fransanın Cezayirdeki katliamlarını asla unutmamalı, AA, 2 Kasım 2022, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/azerbaycan-cumhurbaskani-aliev-dunya-fransa-nin-cezayir-deki-katliamlarini-asla-unutmamali/2726956>

Yazar Hakkında :

-

Atıfta bulunmak için: YAŞIN, Gözde KILIÇ. 2026. "SOÇİ ZİRVEŞİ: BARIŞ ANLAŞMASI ARAYIŞINDA YENİ DURAK." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2022 / 26. Kasım 02. Erişim Temmuz 03, 2026. <https://avim.org.tr/tr/Analiz/SOCI-ZIRVESI-BARIS-ANLASMASI-ARAYISINDA-YENI-DURAK>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır

